

Sir Edwin Arnold

“...ใน *The Light of Asia* ผู้เขียนพบว่า
ลักษณะเด่นของหลักธรรมดังกล่าวคือ
ความเป็นเหตุเป็นผล
และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในโลกตะวันตก...”

ABSTRACT

The Concept of "*The Four Noble Truths*" in Sir Edwin Arnold's *The Light of Asia*

Visisya Pinthongvijayakul

The This paper examines the concept of "The Four Noble Truths", one of the most important teachings in Buddhism in *The Light of Asia*, a classic poetic work on the Buddha's life and teachings composed by Sir Edwin Arnold in 1879 during the Victorian Period. At that time, some of the Western intellectuals began to take interest in Buddhism, one of the great wisdom traditions of the East. They studied and interpreted doctrines in the *Tripitaka* and other Buddhist texts. One of the most well-known doctrines is "The Four Noble Truths"—suffering, suffering's cause, suffering's ceasing, and the way. In *The Light of Asia*, Sir Edwin Arnold suggests the concept of "The Four Noble Truths" by employing the literary devices—simile and metaphor to illustrate the doctrine. The poet not only presents the essence of the philosophy accurately and rationally, his literary talent also helps create the beautiful message which can communicate to reader's spirituality.

Keywords: Four Noble Truths, Edwin Arnold, Buddhism in Europe

มโนทัศน์เรื่อง อริยสัจ 4 ในกวีนิพนธ์ *The Light of Asia* ของเซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์

วิศิษฐ์ ปิ่นทองวิชัยกุล

ในบรรดาพุทธคัมภีร์จำนวนหนึ่ง ผู้รจนามักกล่าวเปรียบเทียบ พระพุทธเจ้าว่าเป็นดั่งนายแพทย์ที่สามารถรักษาผู้ป่วยจากโรคร้ายคือความทุกข์ ได้อย่างยอดเยี่ยม อุปมาดังกล่าวนับเป็นสัจวาที่ที่แสดงคุณลักษณะเด่นของพระพุทธองค์ได้เป็นอย่างดี หากเปรียบองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าเป็นประหนึ่ง แพทย์ผู้วิเศษ คงไม่มีใครปฏิเสธว่า โอสถขนานเอกที่พระองค์ใช้เป็นเครื่องมือในการเยียวยาหมู่มนุษย์ให้พ้นจากโรคแห่งความทุกข์ ก็คือ โอสถทิพย์ที่เรียกว่า อริยสัจ 4 ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการนี้ เป็นคำสอนที่ถือเป็นหัวใจของพุทธปรัชญา เป็นแนวทางที่มุ่งไปสู่การดับทุกข์เพื่อถึงซึ่งนิพพาน นอกจากนี้ ลักษณะเด่นของ อริยสัจ 4 คือ เป็นวิธีการแห่งปัญญาซึ่งมีการดำเนินการแก้ไขปัญหามาตรับของ เหตุผล การแก้ไขปัญหาลักษณะใดๆ ก็ตามสามารถใช้หลักการนี้เป็นแนวทางได้เป็นอย่างดี¹ ครั้นเมื่อศาสนาพุทธแผ่ขยายไปสู่การรับรู้ของโลกตะวันตก ช่วงศตวรรษ ที่ 19 ปัญญาชนจำนวนหนึ่งให้ความสนใจพุทธปรัชญาอันเป็นแก่นและพยายาม ศึกษาตีความตามประสบการณ์และบริบทแวดล้อมของตน ในช่วงนั้น ได้ปรากฏ หนังสือเล่มหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการรับรู้เรื่องราวพุทธศาสนาของคนตะวันตก และในเวลาต่อมา ได้เป็นเพชรน้ำเอกของวรรณคดีพุทธประวัติ นั่นคือ กวีนิพนธ์ เรื่อง *The Light of Asia* ซึ่งประพันธ์โดยเซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์

¹พระธรรมปิฎก, *พุทธธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพฯ: มหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547), หน้า 920.

The Light of Asia เป็นกวีนิพนธ์พุทธประวัติที่ประพันธ์โดยเซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์ กวีชาวอังกฤษในสมัยวิกตอเรียน ถึงแม้ว่าอาร์โนลด์จะมีภูมิหลังเป็นคริสต์ศาสนิกชนและอยู่ในบริบทสังคมโลกตะวันตก แต่ผู้ประพันธ์ได้ศึกษาข้อมูล และใช้ความสามารถเชิงวรรณศิลป์ถ่ายทอดภูมิปัญญาแห่งโลกตะวันออกให้ออกมาเป็นตัวบทที่ทรงคุณค่าได้รับการยกย่องจากมหาชนทั้งสองซีกโลกต่อเนื่องมาทุกยุคทุกสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงเซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์แสดงการขอบพระทัยที่ประพันธ์ *The Light of Asia* ให้นานาประเทศได้รู้จักกับเรื่องราวของพระพุทธเจ้าผ่านบทประพันธ์ที่งดงาม² พุทธทาสภิกขุได้กล่าวถึงความดีเด่นและอิทธิพลของ *The Light of Asia* ที่มีต่อการแสดงทัศนะเกี่ยวกับพุทธประวัติของท่าน³ มหาตมา คานธีแสดงความชื่นชมกวีนิพนธ์ชิ้นนี้ว่าแสดงพระจริยวัตรของพระพุทธองค์ไว้อย่างเลิศเลอ⁴ ในโลกตะวันตก บุคคลผู้โดดเด่นหลายท่านต่างออกมากล่าวยกย่อง *The Light of Asia* ของเซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์ อาทิ จอร์จ คับโบลด์ (George Cubbold) บาทหลวงชื่อดังในคริสต์ศตวรรษที่ 19 บรรยายว่ากวีนิพนธ์เล่มนี้สามารถดึงดูดความสนใจของชาวตะวันตกได้มากกว่างานพุทธศาสนาเล่มอื่นๆ ที่ปรากฏในช่วงนั้น⁵ นักวรรณคดีคนสำคัญแห่งอเมริกันนามว่าโอลิเวอร์ เวินเดล โฮล์มส์ (Oliver Wendell Holmes) เชิดชู *The Light of Asia* ว่ามีความสำคัญเทียบเท่ากับพระคริสต์คัมภีร์ฉบับพันธสัญญาใหม่ (*The New Testament*) เลยทีเดียว⁶

²Brooks Wright, *Sir Edwin Arnold: A Literary Biography of the Author of The Light of Asia* (Doctoral Dissertation, Department of English, Graduate School, Harvard University, 1950), p. 354.

³พุทธทาสภิกขุ, *เกียรติคุณพระพุทธเจ้า (มหาภิเนษกรรม)* (กรุงเทพฯ: สำนักหนังสือธรรมบูชา, 2520), หน้าคำนำ.

⁴ภควา-เรื่องอุไร ฤคาสัย, *พระพุทธเจ้าในทัศนะสามรัตนบุรุษของอินเดีย* (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลด์คัมทอง, 2529), หน้า 59.

⁵Philip C. Almond, *The British Discovery of Buddhism*, 2nd ed. (Cambridge: Cambridge University Press, 2003), p. 2.

⁶Charles Allen, *The Buddha and the Sahibs* (London: John Murray, 2002), p. 243.

ในบทความชิ้นนี้ ผู้เขียนมุ่งศึกษาการนำเสนอหัวข้อธรรมเรื่อง อริยสัจ 4 ที่ปรากฏในงานของ เซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์ อาจกล่าวได้ว่า กวีได้ตีความอริยสัจ 4 และอธิบายร้อยเรียงออกมาเป็นบทกวีนิพนธ์ที่จับใจด้วยวรรณศิลป์และบอกเล่าสาระสำคัญของหลักธรรมสำคัญดังกล่าวอย่างแจ่มแจ้ง กวีแสดงลักษณะเด่นของพุทธปรัชญาข้อนี้ว่ามีความเป็นเหตุเป็นผลและสมเหตุสมผลอันสอดคล้องกับกระแสเหตุผลนิยมและความคิดแนววิทยาศาสตร์ที่กำลังเฟื่องฟูในโลกตะวันตก ทั้งยังใช้แนวคิดในบริบทสังคมตะวันตกมาช่วยอธิบายพุทธธรรมดังกล่าวอีกด้วย

1. ทุกข์: โรคภัยที่อยู่คู่มนุษย์

ทุกข์ หมายถึงสภาวะที่บีบคั้น ภาวะที่ทนได้ยาก มีความขัดแย้ง บกพร่อง ไร้ซึ่งแก่นสารและความเที่ยงแท้ ทุกข์เป็นสัจวิถีสี่ที่มนุษย์ผู้ประมาทมักมองข้าม ในการอธิบายลักษณะเด่นของทุกข์ตามมโนทัศน์ของผู้ประพันธ์ อาร์โนลด์มีเพียงแค่ได้ถ่ายทอดเนื้อหาอันเป็นชนบทที่คล้ายพุทธคัมภีร์เล่มอื่นๆ ที่อธิบายลักษณะของทุกข์เท่านั้น แต่กวียังประดิษฐ์และร้อยเรียงด้วยกลวิธีทางวรรณศิลป์เพื่อแสดงความทุกข์อย่างมีสุนทรีย์ ความเปรียบและภาพพจน์ที่ปรากฏทำให้หัวข้อธรรมดังกล่าวเป็นมากกว่าบทเรียนทางศาสนา คือได้รับการยกระดับให้มีคุณค่าทางความงามและมีความประณีตทางอารมณ์ ในพุทธคัมภีร์ทั่วไป เมื่อผู้รจนาลักษณะบรรยายหัวข้อธรรมเรื่องความทุกข์และความหมายของทุกข์ ผู้รจนามักจะดำเนินเรื่องโดยกลวิธีเทศนาโวหาร แต่ความทุกข์ที่อาร์โนลด์ได้บรรยายใน *The Light of Asia* เต็มไปด้วยภาษาภาพพจน์และความเปรียบที่ดึงดูดใจ กระตุ้นให้ผู้อ่านเห็นความจริงด้วยประสบการณ์ทางจิตวิญญาณ ความเปรียบบางประการที่ปรากฏในตัวบทดูเหมือนว่าจะเป็นความคิดริเริ่มของตัวเอง

¹พระธรรมปิฎก, พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 11, หน้า 155.

น่าจะมีได้เคยปรากฏในตัวบทของพุทธคัมภีร์เล่มใดมาก่อน ในตอนแรก เซอร์
เอ็ดวิน อาร์โนลด์รจนาความและลักษณะของความทุกข์อันเป็นองค์ประกอบข้อ
แรกของอริยสัจ 4

The First Truth is of Sorrow. Be not mocked!
Life which ye prize is long-drawn agony:
Only its pains abide; its pleasures are
As birds which light and fly.

Ache of the birth, ache of the helpless days,
Ache of hot youth and ache of manhood's prime;
Ache of the chill grey years and choking death,
These fill your piteous time.
(VIII: 148)

ในกวีนิพนธ์บทแรก อาร์โนลด์ใช้ความเปรียบชีวิตว่าเป็นพื้นที่ที่มีทั้ง
ความทุกข์และความสุขพ่วงกันอยู่ กวีใช้คำที่มีความหมายต่างกันคนละขั้วเพื่อ
ชี้ให้เห็นความจริงที่ว่าชีวิตไม่ได้มีแต่ด้านดีเพียงด้านเดียว แต่ชีวิตเป็นภาวะอัน
ทุกข์เข็ญที่มนุษย์แบกรับมานานแสนนาน และดูเหมือนว่าความทุกข์ต่างหากเล่าที่
จับจองพื้นที่ของชีวิตมนุษย์เสียส่วนใหญ่ เมื่อพิจารณาเทียบความสุขที่เกิดขึ้นใน
ชีวิตแล้ว แสนจะมีพื้นที่เพียงน้อยนิด กวีกล่าวเปรียบเทียบความสุขว่าเป็นเหมือน
นก นกย่อมไม่เดินดินอย่างถาวรฉันใด ความสุขก็ไม่อยู่ในจิตใจอย่างจีรังฉันนั้น
ความสุขก็สามารถอุปมาได้ดังนี้ที่เกิดขึ้นอย่างไม่ยั่งยืน

เนื้อหาที่ว่าด้วยการอธิบายธรรมเรื่องความทุกข์ในบทถัดไปมีความ
สอดคล้องกับพุทธคัมภีร์ทั่วไปที่บ่งชี้ให้เห็นว่าเมื่อเกิดชีวิตขึ้นแล้ว ความทุกข์
รูปแบบต่างๆ ย่อมโหมเข้ามา พระไตรปิฎกกล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า ความทุกข์ที่

มโนทัศน์เรื่อง อริยสัจ 4 ในกวีนิพนธ์ *The Light of Asia* ของเซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์

เกิดขึ้นในชีวิตคนเรานั้น มาในหลายรูปแบบและตลอดช่วงเวลาที่ชีวิตอยู่ตั้งแต่เกิดจนตายไม่ว่าจะเป็นชาติ ชรา และมรณะ⁹

ในกวีนิพนธ์บทต่อมา อาร์โนลด์ใช้ภาษาภาพพจน์อธิบายความทุกข์ด้วยกลวิธีที่เริ่มและเป็นของตนเอง ความเปรียบดังกล่าวไม่ค่อยพบในอรรถาธิบายเรื่องทุกข์ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาโดยทั่วไป จึงคาดว่าจะเป็นความคิดสร้างสรรค์ของเซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์เอง ตัวอย่างใน *The Light of Asia* กล่าวว่าแม้ผืนโลกจะอุดมงามเพียงใด แต่ความมั่งคั่งนั้นหาได้นำพามาซึ่งความสุขอันแท้จริงของมนุษย์ไม่

Beauteous is Earth, but all its forest-broods
Plot mutual slaughter, hungering to live;
Of sapphire are the skies, but when men cry
Famished, no drops they gave.

Ask of the sick, the mourners, ask of him
Who tottereth on his staff, lone and forlorn,
'Liketh thee life?'—these say the babe is wise
That weepeth, being born.
(VIII: 148)

เซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์ชี้ให้เห็นว่าความพิสมัยที่ปรากฏบนโลกเป็นเพียงภาพลวงตา กวีกระเพาะเปลือกที่สอยงามออกแล้วแสดงภาวะทุกข์ของชีวิตที่ดำรงอยู่ โดยกล่าวว่าลี้กลไปผ่านผืนโลกอันเขียวขจีที่น่ารื่นรมย์ สิ่งมีชีวิตต่างกำลัง

⁹ อัมมจักกัปปวัตตนสูตร; จ. 18/14/; ส. ม. 1665/19 528; และที่ ข. ป. 506-510/598-601/3; ขก. จ. 127-736/145-462/35 อ้างถึงใน พระธรรมปิฎก, *พุทธธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2547), หน้า 896.

ประหัตประหารกันเพื่อความอยู่รอด กวีใช้คำว่า "Plot mutual slaughter" เพื่อเน้นการแย่งแย่งเพื่อความอยู่รอดทางชีวภาพของสัตว์โลกอันสอดคล้องกับแนวคิดของชาร์ลส์ ดาร์วินที่ว่าด้วยเรื่องกฎแห่งการคัดเลือกทางธรรมชาติ (The Natural Selection) และกฎการอยู่รอดของผู้ที่แข็งแกร่งที่สุด (The Survival of the Fittest) จะพบว่าชีวิตที่ดูเหมือนเต็มไปด้วยความสุขนั้น แท้จริงแล้ว

ล้วนเป็นความงามอันลวงทั้งสิ้น อาร์โนลด์ใช้ภาพพจน์โวหารต่อมาว่า แม้ในภพจักรจะจรสด้วยดวงดาวพร่างพรายส่องแสงระยิบแห่งอัญมณี แต่เมื่อมนุษย์ทุกข์ยากและทิวไทย ไม่มีเลยที่อัญมณีข้างบนนั้นจะหล่นลงมาเพื่อเกื้อกูลมนุษย์ผู้ยากไร้ที่กำลังร้องขอความช่วยเหลือ ภาพดังกล่าวทำให้ผู้อ่านตระหนักในสัจจะแห่งชีวิต ความสวยงามของโลกเป็นเพียงมายา ไม่ได้นำมาซึ่งการหลุดพ้นจากความทุกข์อันเป็นปัญหาสำคัญของมนุษย์ ทศณะดังกล่าวบ่งบอกว่ากวีเป็นผู้ที่มีญาณทัศนะลึกซึ้ง ช่างคิดและรู้เท่าทันความงามจอมปลอมที่ปรากฏอยู่ อาร์โนลด์ลงท้ายข้อสรุปของความทุกข์ที่จับใจ กวีกล่าวว่าเมื่อเราถามความคิดเห็นบรรดาผู้กำลังเผชิญกับความทุกข์ไม่ว่าจะเป็นความป่วยหรือคนแก่เกี่ยวกับทัศนะที่มีต่อการมีชีวิต พวกเขาจะตอบว่าหากนั้นฉลาดที่ร้องไห้ตอนถือกำเนิด เหตุเพราะรู้ว่าเมื่อมีชีวิตก็ต้องมีความทุกข์ ในบริบทนี้ การเกิดหาได้หมายถึงวาระอันดีงามหรือกาลแห่งความสุข แท้ที่จริงการเกิดเป็นจุดเริ่มต้นให้มนุษย์ต้องเผชิญกับความทุกข์ตรานานเท่านานจนกว่าจะสิ้นลม แนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับทัศนคติที่ว่าคนเราเกิดมาเพื่อพบทุกข์และใช้กรรม อาร์โนลด์รจนาคำสารภาพของผู้ทุกข์ยากออกมาเป็นปริศนาธรรมแห่งชีวิตที่มีนัยลึกซึ้งและแสดงออกซึ่งความช่างพินิจพิเคราะห์และช่างมองโลกของตัวกวี

2. ทุกขสมุทัย: สาเหตุของโรคร้ายคือตัณหา

ในหนังสือ *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* พระธรรมปิฎกอธิบายทุกขสมุทัยหรือสมุทัยไว้ว่า หมายถึงเหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์

มโนทัศน์เรื่อง อริยสัจ 4 ในกวีนิพนธ์ The Light of Asia ของเซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์

เกิดได้แก่ ตัณหา 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา⁹ เมื่อเซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์แสดงอริยสัจ 4 ในหัวข้อทุกขสมุทัยก็ดำเนินสาระไปตามพุทธคัมภีร์ คือ กล่าวว่าทุกขสมุทัยเป็นต้นเหตุแห่งความทุกข์อันได้แก่ ตัณหา ดังกวีนิพนธ์ที่ว่า ตัณหาเป็นไฟกิเลสที่กำลังลุกอยู่ในใจมนุษย์

The Second Truth is Sorrow's Cause .What grief
Springs of itself and springs not of Desire?
Senses and things perceived mingle and light
Passion's quick spark of fire:

So flameth Trishna, lust and thirst of things.
Eager ye cleave to shadows, dote on dreams;
A false Self in the midst ye plant, and make
A world around which seems;

Blind to the heights beyond, deaf to the sound
Of sweet airs breathed from far past Indra's sky;
Dumb to the summons of the true life kept
For him who false puts by.
(VIII: 148-149)

จากบทกวีนิพนธ์ที่ยกมาข้างต้น อาร์โนลด์ได้เสนอเหตุแห่งทุกข์ (Sorrow's Cause) อย่างตรงประเด็นและชัดเจน กวีสรรคำหลากหลายที่มีความหมายสอดคล้องกับคำว่า ตัณหา เพื่อเน้นย้ำต้นตอของความทุกข์ดังกล่าว ตั้งแต่การใช้คำดั้งเดิมในภาษาสันสกฤต คือ "Trishna" และตามมาด้วยคำอื่นๆ

⁹พระธรรมปิฎก, พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 11, หน้า 155.

อันจะช่วยเติมเต็มความหมายให้หนักแน่นยิ่งขึ้น คำเหล่านี้ล้วนมีปริณัยทางความหมายใกล้เคียงและสอดคล้องกับคำว่า ตัณหาในศัพท์ทางพุทธศาสนา (Buddhist Terminology) คำเหล่านี้ได้แก่ "Desire" "Passion" "Lust" และ "Thirst" เป็นต้น สัญลักษณ์หรือคำที่เปรียบกับความทุกข์ล้วนก่อกำเนิดจากสิ่งๆที่เรียกว่า ตัณหา ไม่ว่าจะเป็นทุกข์แห่งความโศกที่เกิดจากความอยาก แม้แต่ทุกข์แห่งความร้อนรนที่ถือกำเนิดจากความใคร่และแรงเพลิงแห่งตัณหา อาร์โนลด์มีเพียงแค่สาธยายความหมายของทุกข์สมุทัยและสาเหตุของความทุกข์ที่มาจากตัณหาเท่านั้น กวียังได้ใช้กลวิธีบุคลาธิษฐานกับตัณหาให้ประกอบอาการเหมือนบุคคลขึ้นมาทำหั่นกันบนสมรภูมิแห่งชีวิต

So grow the strifes and lusts which make earth's war,
So grieve poor cheated hearts and flow salt tears;
So wax the passions, envies, angers, hates;
So years chase blood-stained years

With wild red feet. So, when the grain should grow,
Spreads the biran-weed with its evil root
And poisonous blossoms; hardly good seeds find
Soil where to fall and shoot;
(VIII: 149)

อาร์โนลด์อธิบายเหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์ในสภาวะจิตใจของมนุษย์โดยการสร้างภาพสงครามการประลองต่อสู้ของบรรดาตัณหาบนสมรภูมิแห่งชีวิตมนุษย์ ผืนโลกเปรียบเป็นเหมือนจิตใจของมนุษย์ที่บรรดาตัณหาเข้ามาย่ำยีและครอบงำให้มีตม่น ผลลัพธ์ที่ตามมาคือความทุกข์ยาก ความใคร่ ความริษยา ความโกรธเกรี้ยว และความเกลียด อาบไปทั่วจิตใจมนุษย์ จิตใจอันเปรียบได้กับผืนโลกถูกอาบไปด้วยธารโลหิต จากนั้นเมล็ดพันธุ์แห่งตัณหาต้นตอแห่งทุกข์ก็ฝังตัวหยั่งราก

ลึกและเจริญขึ้นเป็นพรรณไม้แห่งต้นหาบันดาลให้มนุษย์ต้องเผชิญกับความทุกข์ไปอย่างไม่มีวันจบสิ้น กวีนำเสนอความคิดเกี่ยวกับต้นตอแห่งความทุกข์และกระบวนการเกิดต้นหาภายในห้วงแห่งมโนสำนึกได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. ทุกขนิโรธ: ภาวะไร้ซึ่งโรคภัย

ทุกขนิโรธหรือนิโรธ หมายถึง ความดับทุกข์ ภาวะอันบริสุทธิ์หลังจากกำจัดตัณหาและอวิชชาอันเป็นเหตุแห่งทุกข์ให้สิ้นไป ไม่ถูกตัณหาเยื่อใย ไม่ถูกบีบคั้นด้วยความรู้สึกเบื้อหน่ายกระวนกระวายหรือคับข้องอย่างใด โดยสรุปคือการประสบกับภาวะแห่งนิพพาน¹⁰ ใน *The Light of Asia* เซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์ถ่ายทอดสารัตถะได้สอดคล้องกับความหมายหลักของทุกขนิโรธดังที่กล่าวข้างต้น ทั้งยังแสดงความต่อเนื่องกับทุกขสมุทัยที่ได้รจนาไว้ก่อนหน้านี้ ในกวีนิพนธ์ตอนที่ว่าด้วยสมุทัย อาร์โนลด์ปูพื้นเรื่องไว้ว่าทุกข์เกิดจากสงครามแห่งตัณหาในสภาวะจิตใจของมนุษย์มีเมล็ดพันธุ์แห่งตัณหาหยั่งรากลึกและเติบโตขึ้นครอบงำจิตใจ เมื่อกล่าวถึงนิโรธหรือภาวะสงบแห่งนิพพาน กวีอธิบายว่า นิโรธเป็นความสำเร็จที่สามารถถอนรากถอนโคนพืชพันธุ์ตัณหาเหล่านั้นออกจากจิตใจมนุษย์

The Third is Sorrow's Ceasing. This is peace
To conquer love of self and lust of life,
To tear deep-rooted passion from the breast,
To still the inward strife;
(VIII: 149)

¹⁰ พระธรรมปิฎก, *พุทธธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ 12, หน้า 897.

อาร์โนลด์รจนากวีนิพนธ์ที่มีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผล จากที่อธิบายสมุทัยโดยใช้อุปมาโวหารเปรียบเทียบใจของมนุษย์เป็นพื้นที่แห่งการทำสงครามของตัณหาและเป็นเนืองนาแห่งอวิชชา ต่อมาเมื่ออธิบายทุกขนิโรธหรือภาวะนิพพาน กวีได้กล่าวเป็นเชิงเปรียบว่านิโรธคือภาวะสงบ (peace) เป็นการมีชัยแก่ตัณหา สามารถถอนรากเหง้าแห่งตัณหาและกำจัดออกจากจิตใจ รวมทั้งทำให้สงครามภายในของมนุษย์สงบลง การที่อาร์โนลด์อุปมาตัณหาว่าเป็นดังการต่อสู้สะท้อนความเข้าใจและการตีความของกวี จากการศึกษาการถ่ายทอดพุทธปรัชญาในหัวข้ออริยสัจ 4 แสดงให้เห็นว่าอาร์โนลด์มีใช้นักบูรพคดีศึกษาที่มาศึกษาพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นวัตถุ (Object) แต่อาร์โนลด์มีความเข้าใจในแนวคิดสำคัญของหลักธรรมและสามารถถ่ายทอดออกมาได้อย่างถูกต้อง ลึกซึ้ง และมีวรรณศิลป์ กวีนิพนธ์บทต่อมายังเน้นย้ำให้เห็นว่าการตีความของอาร์โนลด์แสดงออกถึงความรู้จริงในพุทธปรัชญาหัวข้ออริยสัจ 4 และแสดงออกซึ่งความสามารถในการเปรียบเทียบของการดับตัณหาในนิโรธว่าเหมือนกับการดับของไฟในตะเกียงที่สิ้นเชื้อไฟ การดับของไฟในตะเกียงที่สิ้นเชื้อไฟนี้ก็เป็นความหมายตามตัวอักษรของคำว่านิพพานหรือ Nirvāṇa

Then Sorrow ends, for Life and Death have ceased;
How should lamps flicker when their oil is spent?
The old sad count is clear, the new is clean;
Thus hath a man content.
(VIII: 150)

นิโรธ คือความดับทุกข์หรือภาวะที่ทุกข์นั้นสิ้นสุดลง เป็นสภาวะที่ตัณหาถูกกำจัดออกไปจนหมด เมื่อตัณหาดับ ความเกิดไม่มี ความตายจึงไม่มี มโนทัศน์ของอาร์โนลด์ข้อนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องปัจจุสมุปบาท ดังนั้นวรรคทองที่กล่าวว่า “How should lamps flicker when their oil is spent?” จึงแสดงการตัด

มโนทัศน์เรื่อง อริยสัจ 4 ในกวีนิพนธ์ The Light of Asia ของเซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์

วงจรวัดจักรแห่งปัจจุสมุปบาทออกได้อย่างสิ้นเชิง เป็นการสิ้นสุดซึ่งความทุกข์
ทั้งปวง

4. มรรค: ปฏิปทาเพื่อกำจัดโรคร้าย

มรรค แปลว่าข้อปฏิบัติที่นำไปสู่ความดับโรคร้ายแห่งทุกข์ อันได้แก่
อริยมรรคมีองค์ 8 คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ
สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ¹¹ ในการถ่ายทอดธรรม
หัวข้อนี้ อาร์โนลด์ได้แสดงความหมายและเนื้อหาอย่างครบถ้วนและสอดคล้องกับ
พุทธคัมภีร์ แต่ความน่าสนใจที่ปรากฏผ่านตัวบทตอนนี้ คือทัศนคติของอาร์โนลด์
ที่มีต่อปฏิปทาที่นำไปสู่การหลุดพ้น อาร์โนลด์มองปฏิปทานี้ว่าเป็นหนทางที่มนุษย์
ทุกคนสามารถเดินทางไปได้และจะถึงซึ่งจุดหมายคือนิพพานในที่สุด ทัศนคติ
ดังกล่าวแฝงด้วยแนวคิดแบบมนุษยนิยม คือมนุษย์สามารถไปถึงจุดหมายได้หาก
มีความตั้งใจและมีเจตจำนงอันมั่นคง

The Fourth Truth is The Way. It openeth wide
Plain for all feet to tread, easy and near,
The Noble *Eightfold Path*; it goeth straight
To peace and refuge. Hear!

Manifold tracks lead to yon sister-peaks
Around whose snows the gilded clouds are curled;
By steep or gentle slopes the climber comes
Where breaks that other world.

¹¹เล่มเดียวกัน, หน้า 897.

Strong limbs may dare the rugged road which storms,
Soaring and perilous, the mountain's breast;
The weak must wind from slower ledge to ledge,
With many a place of rest.

So is the Eightfold Path which brings to peace;
By lower or by upper heights it goes.
The firm soul hastes, the feeble tarries. All
Will reach the sunlit snows.
(VIII: 150-151)

ความคิดเห็นอันโดดเด่นที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ที่ยกมาข้างต้นคือ อาร์โนลด์เชื่อว่าอริยมรรคมีองค์ 8 (*The Noble Eightfold Path*) ไม่ใช่สิ่งที่ยากเกินไปในการปฏิบัติ มนุษย์ทุกคนสามารถดำเนินบนทางอันประเสริฐนี้ได้ เนื่องจากตัวศัพท์ มรรค มีความหมายว่า ทนทาง ดังนั้นในแง่ศิลปะการประพันธ์ อาร์โนลด์จึงสร้างภาพพจน์ว่าอริยมรรคเป็นเหมือนหนทางที่ทอดขึ้นไปสู่ยอดเขา เส้นทางสายนี้ไม่ใช่เส้นทางแนวราบ ซ้ำยังเป็นเส้นทางที่มีอุปสรรคกีดขวางและมีความยากลำบาก กวีให้ภาพยอดเขา เป็นอีกโลกหนึ่งซึ่งมนุษย์มุ่งหมายจะไปถึง โลกดังกล่าวก็คือนิพพาน อย่างไรก็ตาม อาร์โนลด์ได้จำแนกมนุษย์ออกเป็นสองจำพวก คือ พวกที่มีความแข็งแรงและพวกที่อ่อนแอ พวกที่มีความแข็งแรงยอมใช้กำลังของตนเองฝ่าฟันอุปสรรคและความทรหดของเส้นทางไปสู่เส้นชัยในขณะที่พวกอ่อนแอต้องค่อยๆ ปีนไต่ขึ้นไปตามกำลังที่มี อาจจะหยุดพักบ้างเป็นบางครั้ง บางคราว ในที่นี้ อาร์โนลด์สร้างมิติทางกายภาพเพื่อสื่อไปยังมิติทางมโนภาพในทางกายภาพที่กวีประกอบสร้าง ผู้อ่านจะจินตนาการเห็นเส้นทางที่ทอดตัวสูงขึ้นสู่ยอดเขา ทั้งมนุษย์ผู้มีกำลังและอ่อนกำลังพากันพยายามปีนป่ายขึ้นไปสู่จุดหมายตามแต่เรี่ยวแรงของตนจะอำนวย แต่จริงๆ แล้ว กวีกำลังสื่อสารกับ

ผู้อ่านในมิติมโนภาพที่ซ้อนลึกลงไป เส้นทางที่เป็นรูปธรรมนั้นคือมรรคาอันประเสริฐที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ส่วนที่กวีกล่าวถึงมนุษย์ผู้มีกำลังและไว้กำลังหาได้หมายถึงกำลังทางกายไม่ แต่เป็นกำลังสติปัญญาและกำลังของจิตใจที่มุ่งมั่นไปสู่ความหลุดพ้น การเดินทางที่อาร์โนลด์แสดงให้เห็นมิได้เป็นการเดินทางทางกายภาพจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่ง หากเป็นการเดินทางทางจิตวิญญาณของห้วงมโนสำนึกแห่งมนุษย์ในการเอาชนะตัณหาและอวิชชาเพื่อพาจิตของตนมุ่งสู่สภาวะอันสูงสุด สะอาด และบริสุทธิ์

จากการศึกษาการรจนาหัวข้อธรรมเรื่องอริยสัจ 4 ของเซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์ใน *The Light of Asia* ผู้เขียนพบว่า ลักษณะเด่นของหลักธรรมดังกล่าวคือความเป็นเหตุเป็นผลและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในโลกตะวันตก กวีนำเสนอพุทธธรรมเรื่องอริยสัจ 4 โดยเน้นไปที่ระเบียบวิธีคิดที่สอดคล้องกับระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ กล่าวคือ แสดงลักษณะของความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งบนพื้นฐานของความต่อเนื่องจากเหตุสู่ผล อาจกล่าวได้ว่า อาร์โนลด์มีความเข้าใจในพุทธปรัชญาดังกล่าวเป็นอย่างดี นอกจากจะนำเสนอสารัตถะอันเป็นเนื้อหาหลักของบรรดาพุทธธรรมแล้ว กวียังสร้างภาพพจน์ความเปรียบที่จับใจผู้อ่าน ภาพพจน์ความเปรียบที่ อาร์โนลด์ใช้เป็นี่ดึงดูดใจผู้อ่าน เพราะแม้ว่าเนื้อหาที่กวีนำเสนอจะเป็นหัวข้อธรรมที่มีเนื้อหาหนักและยากแก่ความเข้าใจ แต่กวีได้ใช้ความเปรียบสร้างงานที่มีวรรณศิลป์ชวนอ่าน ในช่วงเวลาที่ปัญญาชนตะวันตกส่วนหนึ่งให้ความสนใจพุทธศาสนาและพุทธปรัชญาในฐานะที่เป็นวัตถุทางการศึกษา (Object of study) แล้ววิพากษ์วิจารณ์ถึงประวัติความเป็นมาและหลักการที่ตนสนใจ อาร์โนลด์ปฏิบัติการลึกลงไปกว่านั้นคือเป็นนักบูรพคดีศึกษาที่เข้าถึงปรัชญาในพุทธศาสนาและถ่ายทอดออกมาซึ่งเนื้อหาที่เป็นแก่นสำคัญอันสอดคล้องกับพุทธคัมภีร์พร้อมกับใช้ความสามารถเชิงวรรณศิลป์ประดิษฐ์ถ้อยคำที่ให้คุณค่าทางอารมณ์รวมทั้งกระตุ้นความรู้ลึกของผู้อ่านอย่างมีสุนทรียภาพ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรุณา-เรืองอุไร กุศลาสัย. พระพุทธเจ้าในทัศนะสามรัตนบุรุษของอินเดีย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2529.
- พระธรรมปิฎก. พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547.
- พระธรรมปิฎก. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก, 2545.
- พุทธทาสภิกขุ. เกียรติคุณพระพุทธเจ้า (มหาภิเนษกรมณ์). กรุงเทพฯ: สำนักหนังสือธรรมบูชา, 2520.

ภาษาอังกฤษ

- Allen, Charles. *The Buddha and the Sahibs*. London: John Murray, 2002.
- Almond, Philip C. *The British Discovery of Buddhism*. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
- Arnold, Edwin, Sir. *The Light of Asia*. Middlesex: Senate, 1998.
- Wright, Brooks. *Sir Edwin Arnold: A Literary Biography of the Author of The Light of Asia*. Doctoral Dissertation, Department of English, Graduate School, Harvard University, 1950.